

**Javaslat a
„[Cserépfalu népi építésze, parasztházak című érték]”
[települési/tájegységi/megyei/külhoni magyarság] értéktárba történő felvételéhez**

Készítette:

Fila József (név)

.....(aláírás)
Cserépfalu,2015 szept.(település,dátum)
(P.H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve: Fila József
2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:
Név: Fila József
Levelezési cím: 3413 Cserépfalu, Váraljai út 5.
Telefonszám: 49/423-057
E-mail cím:

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

- 1.A nemzeti érték megnevezése: Cserépfalu népi építésze, parasztházak
- 2.A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:
 agrár- és élelmiszergazdaság egészség és életmód épített környezet
 ipari és műszaki megoldások kulturális örökség sport
 természeti környezet turizmus
3. A nemzeti értéket tartalmazó értéktár megnevezése: Cserépfalui Települési Értéktár
4. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

Az anyag Molnár Mihály azonos című munkáján alapszik, némi kiegészítéssel.

A falu a völgyi település jellegét viseli magán. A völgyhajlatok és dombok vonulatát követi. A telkek a domb felé elnyúlóak, viszonylag keskenyek, gyakori a kettős porta, külső-belső házak.

A telkek északi oldalán helyezkedik el a lakóház, és folytatásában a gazdasági épületek sorakoznak. Ha a lakóház nem a fronti telekhatárra épült, úgy kőkerítés és kis virágos kert előzte meg. Eleinte fa, majd vas betéttel.

A kőkerítés vakolt és fehérre meszelt volt. Ennek tisztaságára nagy gondot fordított a ház asszonya, évente többször is meszelte.

A ház és kerítés elejét fekete földdel, feketére festették, ami éles kontrasztot adott. A fekete föld meghatározott helyről, feldolgozva került felhasználásra. A mészbe is finom tufaport kevertek, javítva az állékonyságát. (Kőporlyuk)

Az épületek a fagyhatáron lévő alapon nyugodtak, helyi mészkőből épültek, szigetelés nélkül. A XVIII. századi épületek szabadkéményesek voltak, lapos tetejű és búbos kemencével beépített tűzhellyel (masina) ellátva. Beosztása: szoba, konyha (pitar), kamra (komora). Ehhez csatlakozott közvetlenül az istálló (ól), szín, sertésól, budi. Földes padozatúak – fekete földel tapasztva.

A földemet, a 15x15 centiméteres keményfa gerendák tartották, amely túlnyúlt a falon 15-15 centiméterrel. A mestergerenda alól vagy a padlástérben tartotta a keresztgerendákat. A keresztgerenda a falon a sárgerendára csapolással és szegeléssel illeszkedett. Ezek tartották a szarufákat is hasonló rögzítéssel. Felül összekötötték – kakasülő.

A tetőt mindkét oldalon fallal zárták le, szellőző nyílásokkal ellátva (kilátó). A keresztgerendára deszkák kerültek, ki-be ugrással 8-10 centiméteres pelyvás törekes sártapasztás került a tetejére. A 19. században a keresztgerenda hosszabbításával tornácot alakítanak, fa majd kő oszlopokkal. A századfordulón, lebontják a tetőt és kőtornácot alakítanak ki. A XX. században a kockaházak jelennek meg, átalakítják a régi épületeket is. Az udvar részen, azonban a soros jelleg megmarad. Az építészeti előírások változásával, a falu egyedi jellege megszűnik. Gazdasági épületeket illetően: Az istálló- helyiek ólnak nevezték a ló, szarvasmarha helye volt jászóllal, rúgófával ellátva. A bejárati rész jobb oldalán volt a tartó, felette a padlyuk, ahonnan feltöltötték a takarmányt. A padozatban a keményfa borítású hidlás volt kialakítva a trágyalé összegyűjtése végett. A komorában az élelmiszereket tárolták elsősorban, de a háztartási eszközöket is itt helyezik el. Sőt a hombárba a búzát is.

A szín nyitott vagy léckapuval lezárva a kocsi és tűzifa tárolására szolgált illetve a gazdasági eszközöket is ide rakták be. A disznóól 2-3 osztatú – az anyakoca a malacok és a hízók szétválasztására. Keresztbe ketté osztott ól eleje a karám (ketrec) a hátsó részében hidlás került kialakításra. Tyúkólban az ülőkéket helyezték el, pelyvával vagy törekkkel szórták a padozatot. Az épületek díszítése vakolatmintákkal történt. Ezek csíkok, áloszlopok, vakolatkeretek, gyakori a tulipános oromfalszegély. Az ablakok kicsik és szimplák, kétszárnyúak, befelé nyílnak vasráccsal ellátva. Az ajtók szegényebb házakon tok nélküliek kovácsoltvas sarkakon nyílóak, kisméretűek. A módosabb házakon tokos ajtók kerültek beépítésre. Az ablakokat a külső falon deszkakeret díszítheti. Előfordult a kőkeretbe épített ablak is, amelyet kívülről faragással díszítettek. A településen a 20. század elején 7-8 kőműves szakember dolgozott 4 csapatot alkottak. A mester stílusa lemérhető a ház méreteivel, műszaki vizsgálata során. A házak kalákába épültek. A házak alacsonyak, a nyílászárók kicsik voltak. Ezt nem csak a gazdaságosság, hanem a benne lakók alacsony testmérete is indokolta. A falu utcáit járva a régi falurészben gyakran szemünkbe tűnik a kéményen lévő faragott kőfedél, főleg a nagyméretű kéményeken, amelyek füstölőre utalnak a padlástéren található. Ez védte a kéményt a csapadéktól és a madaraktól. A kémény fedlapon nyugszanak a helyi kőből vannak faragva különböző formára tulipán díszítéssel. A település a helyi népi építészeti értékeinek védelmére szabályokat írt elő a rendezési tervében. Konkrétan kijelölte az objektumokat, így két templom és 27 lakóház tartozik abba a kategóriába, amelyeknél a felújítást csak a régi állapot fenntartásával lehet elvégezni. 8 db pince is szerepel a nyilvántartásba. Ide vették a millenniumi kilátót is, amely a kaptárkő stilizáció. A legöregebb ház jelenleg a Kossuth u. 136. alatt található. A népi építészet részének tekinthető a barlanglakás intézménye. Ez a legszegényebb emberek lakóhelye volt. Önmaguk vágták a tufába igényük szerinti kialakításba. A szoba konyha mellett az állattartás igényeit is szolgálta. Az állattartást szolgálta a Bogár hegyen kialakított bika szállás is, ahol a falu bikáját tartották a legeltetési időszakban.

A népi építészet keretében említhetjük a falu vízellátását biztosító kúthálózatot. Ezt a 20. században 3 helybéli mester Szabó Lajos, Sánta Lajos, és Boros Lajos ásta ki és tartotta rendbe. Kezdetben kővel rakták ki a falát, majd betongyűrűvel képezték azt ki.

Tevékenységüket balesetmentesen végezték, de sok humoros történet kapcsolódik ezekhez a munkákhoz a faluba. Közkutat ástak a Bem út elején, a falu kutat. A belső soron (Berezdalja) két kút a savas kút, és az 1. számú házzal szembe a pince sor vízellátására. Üzemelt még a Sufri kút a Kifli közben, a Kácsi úton, a Hadházán, a Váraljai úton és a Fidóc alján. A Kis-amerikában ásott kutat a 40-45 méter mélységben a riolitba vágva saját célra készítette el Szabó Lajos.

5. Indoklás a Települési Értéktárba történő felvétel mellett, kitérve a nemzeti érték jelentőségének bemutatására:

A településen lakók már hamarabb észrevették azokat az értékeket, amelyek a régi építészethez kapcsolódnak, és védő intézkedéseket tettek annak megőrzésére. Cserépfalu település jellege sajátos, ami a térségről szóló leírásokban említést nyernek. A beépített térségből származó anyagok tömege, a mesterek munkája, a díszítő elemek sokasága a régebbi idők megbecsülését is jelenti, és értéket képvisel.

A fentiek alapján települési értéké nyilvánítása indokolt.

6. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

Molnár Mihály: Cserépfalu népi építésze
Cserépfalu hét és fél évszázada

7. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: www.cserepfalu.hu/ertektar

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális dokumentációja.
6 db fénykép
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek.
3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat.

Cserépfalu népi építésze, parasztházak



1. Parasztház I.



2. Parasztház II.

Cserépfalu népi építésze, parasztházak



3. Parasztház III.



4. Parasztház IV.

Cserépfalu népi építésze, parasztházak



5. Parasztház V.



6. Parasztház VI.